

Л. І. Зеленська

Нагольний кряж

НАГОЛЬНИЙ КРЯЖ – частина Донецького кряжа у межах [Луганської області](#).

Простягається в широт. напрямку на Пд. від м. Антрацит, піднімаючись грядками тер. сучас. Антрацитів. р-ну, а також частково землями Ровеньків. міськради. Назва місцевості походить від р. Нагольна та її притоки р. Нагольчик. Н. к. асиметричний щодо структур. плану герцин. складчастої споруди, належить до інверсій. форм рельєфу; характеризується абсолют. відмітками менше 200 м. Знаходиться у центр. частині Гол. Донец. антикліналі, яка роздвоюється на дві гілки в р-ні кряжа. Гірн. роботи на тер. Н. к. відомі з давніх часів. Геологи і промисловці періодично виявляли зацікавленість гідротермал. жилами з поліметаліч. сульфідами, а також золотом і сріблом. У 1830-х рр. діяли шахти з видобутку свинц. і цинк. руди. До 1917 тут видобували золото. 1929–41 проводили розвідку родовищ поліметалів. Найвідоміші рудні золото-поліметал. родовища: Єсаулівське, Нагольнян.-Тарасівське, Центр.-Нагольнянське, Гострий Бугор. Акад. Є. Лазаренко 1940 відкрив на тер. кряжа новий мінерал – донбасит. У межах Н. к. описані мінерали: самородні (золото, срібло, срібна амальгама, ртуть, сірка); сульфіди і сульфосоли (сфалерит, галеніт, буланжерит, пірит, арсенопірит, халькопірит та ін.); оксиди і гідроксиди (кварц, гетит, гідрогетит, псиломелан, піролюзит та ін.); карбонати (доломіт, кальцит, сидерит, малахіт та ін.); сульфати; силікати (хлорит, пірофіліт, хризосола, донбасит та ін.); фосфати (апатит та ін.); галогеніди та ін. Певну зацікавленість становлять т. зв. волосатики – кристали довгопризматич. форми найчистішого гір. кристалю з голками буланжериту.

У межах Н. к. подекуди збереглися ділянки степу та релікт. байрачні ліси у числен. балках. Є окремі великі насадження штуч. лісів. Рукотворні гори – терикони вугіл. шахт – до невпізнання змінили ландшафт. Місц. краєвиди надихнули свого часу письменника А. Чехова на створення повісті «Степь», оповідань «Печенег», «В родном углу», «Счастье». 2013 на тер. кряжа створ. ландшафт. заказник місц. значення з однойм. назвою (пл. 598 га). Знаходиться на пн.-сх. околиці смт Нагольно-Тарасівка Ровеньків. міськради. До складу заказника входять урочища Синя скеля, Нагольнянський Байкал та Катюшина балка. Типовими ґрунтами є чорноземи звичайні малогумусні, у заплавах р. Нагольна та її приток трапляються чорноземно-лучні ґрунти. На схилах річк. долин та балок ґрунти малопотужні. Переважна частина тер. заказника використовується як пасовище. Завдяки своєрід. рельєфу на Н. к. збереглося багато релікт. видів флори та фауни. Трапляються

середземномор. види безхребетних, що характерні переважно для Кавказу, Криму, Малої Азії та Балкан. п-ова; ізольов. островні частини ареалу пліоцен. реліктів. У геол. будові ділянки заказника беруть участь відклади докембрію, палеозою (девон, карбон, перм), мезозою (тріас, юра, крейда) та кайнозою (палеоген, неоген, антропоген). Осадкові відклади карбону представлені пісковиками, вапняками, сланцями та вугіллям (бл. 250-ти пластів). Є палеоген. та неоген. відклади, перекриті лесами та лесоподіб. суглинками, піськово-глинистим алювієм антропоген. часу. Тер. розташ. у межах давньої складчастої структури герцин. орогенезу, ускладненої розрив. порушеннями (скидами та насувами), а також складчасто-бриловими рухами юрського, крейдового та неоген. періодів. Геотектон. процеси супроводжувалися утворенням у потуж. осадовій товщі різноманіт. жильних порід. Це зумовило багатство мінерал. складу гір. порід різного віку, що виходять на денну поверхню, оскільки вона сильно розчленов. мережею річок, ярів та балок. Виходи гір. порід значно впливають на специфіку біотопів, є середовищем існування для багатьох видів флори та фауни, а також становлять естет. та наук. цінність. У тісному зв'язку з геол. та тектон. будовою сформувався складний і досить різноманіт. рельєф заказника. Ділянка розташ. у межах Н. к., утвор. вапняками та пісковиками карбону, її поверхня сильно розчленов. густою мережею річк. долин, глибоких балок та ярів. Густота яружно-балк. мережі становить понад 0,75 км/км², річк. мережі – 0,49–0,51 км/км². Найпоширеніший на тер. заказника яружно-балк. тип місцевості, також трапляються останцево-гривисті та карст. місцевості, з виходами вапняк. і пісковик., мармуроподіб. і граніт. порід. Рослинність цієї тер. представлена степ. угрупованнями на схилах балк. систем. Є кам'яністі відслонення. Залежно від висоти поширення від днища балки вгору по схилам нарастає ксероморфність ценозів. Подекуди трапляються цінні ділянки байрач. лісів з широколистяних порід.

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Нагольний кряж / Л. І. Зеленська // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-70898>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).